

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgegeven van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

B. TELDER - BILTHOVEN

Merk op: Gods Majesteit!

Bomen van de HERE (Psalm 104 : 16)

Kijk, dat is nu een typisch bijbelse spreekwijze, dat is nu echt Geestelijke taal: als we met onze kinderen buiten wandelen en we staan op eens voor een eeuwenoude geweldige boom, welke machtig zijn bladeren omhoog houdt, — dat we dan tot onze kinderen zeggen: dat is een boom van de HERE!

Zeker, alle schepselen, klein en groot, zijn het maaksel van Gods hand. Bergen en dalen, rivieren en zeeën, planten en dieren, vissen en vogels — de HERE, de Schepper van de einden der aarde, heeft ze geformeerd en in het aanzijn geroepen. En Hij regeert en onderhoudt die oneindig rijk gevarieerde scheppingswereld. De dichter zingt er van: Hij drenkt de bergen uit Zijn opperzalen. Hij doet het gras uit de aarde voortspruiten. Hij bekleedt de bloemen van het veld. Hij voedt de vogels van de hemel. Hij geeft aan al het wild en tam gedierte hun spijs te zijner tijd. Hij doet voor de mens het brood uit de aarde voortkomen en de wijn om zijn hart te verheugen, om de harten van de mensenkinderen te vervullen met spijs en vrolijkheid. Het aardrijk is vol van Gods goederen.

Gods goederen. Of, nog beter te lezen: Gods schepselen.

En toch wordt in de Bijbel niet iedere berg of rivier of boom een berg Gods, een rivier Gods, een boom Gods genoemd.

Maar de werken van God kunnen ons opeens in hun grootheid en majesteit en schepselenheerlijkheid toespreken. Dan staat de mens verwonderd en in aanbidding. Nee, niet getroffen door de majesteit van de 'Natuur', maar getroffen door de majesteit en heerlijkheid van die grote Schepper van alle dingen. Dan zag de vrome Israëliet die machtige ceders op de Libanon, en dan riep hij vol eerbied en ontzag uit: dat zijn cederbomen Gods (Ps. 80 : 11), dat zijn bomen van de HERE! Zoals een

kind in bewondering voor het werk van z'n vader tot een ander zegt: dat heeft mijn vader gemaakt! Dan looft hij de maker in het werk van zijn handen, omdat hij die maker eert en liefheeft. Zo spreekt Psalm 104 over bomen van de HERE. Goddelijke bomen! HEER-lijke bomen!

Dezelfde spreekwijze treft ons ook op andere plaatsen in de Bijbel. Niet iedere stad wordt een stad van God genoemd. Maar in de profetieën van Jona lezen we van het grote en machtige Ninevé, het centrum van de toenmalige Assyrische cultuurwereld: 'Ninevé nu was een grote stad Gods, van drie dagreizen'. De HERE liet die stad nog tot bekering roepen. Hij wilde haar nog sparen: 'Zou Ik die grote stad Ninevé niet verschonen, waarin veel meer dan 120 duizend mensen zijn, die geen onderscheid weten tussen hun rechterhand en hun linkerhand, daartoe veel vee?

In I Kron. 12 : 22 wordt van het grote leger van David gesproken, dat het was 'als een leger Gods'. En in Psalm 36 : 7 wordt de gerechtigheid van de HERE vergeleken met de allerhoogste bergen. Dan zingt de dichter: Uw recht is als Gods bergen!

Wie dit bijbels spreken heeft leren verstaan, die is gewapend tegen allerlei schepselverering, natuuraanbidding en cultuurvergoding. Hij ziet bij zijn natuuronderzoek en in zijn cultuurtaak allerwege de macht en heerlijkheid van de Heer HERE. 'Hoe groot zijn uw werken, o HERE! U hebt ze alle met wijsheid gemaakt; het aardrijk is vol van uw goederen!'

Alleen God is groot! Onze hemelse Vader!

Dat is Gods vinger (Exodus 8 : 19)

Wat van de werken van de HERE geldt, dat geldt ook van Zijn daden. Alle schepselen, klein en groot, zijn het werk van Zijn handen. Hij heeft ze alle met wijsheid gemaakt. De aarde is vol van Zijn goederen. Maar soms kan Gods kind in de aanschouwing van het grote en geweldige in de schepselenwereld zo getroffen worden door de majesteit en heerlijkheid van zijn hemelse Vader, dat hij van dat schepsel zegt: bergen Gods! een stad van God! bomen van de HERE!

Zo nu is het ook bij alles wat de HERE doet in het wereldgebeuren van alle eeuwen en van iedere dag. Zoals geen schepsel in zichzelf bestaat, zo is er ook geen toevallig gebeuren. Want de HERE regeert en bestuurt en leidt heel het wereld- en volkeren- en mensenleven, zodat niets bij geval, maar alles van Zijn vaderlijke hand ons toekomt. Daarom kunnen we zeggen, dat Gods hand over alles gaat, tot in de kleinste bijzonderheden toe, en dat Zijn hand

in alle dingen moet worden gezien en opgemerkt.

Toch weet de Bijbel ook van allerlei gebeuren in het leven waarin de hand van de HERE niet bijzonder valt op te merken. Dan is de hand van de HERE daar wel in, maar we worden er niet door getroffen. En dan kan de Bijbel ook gewoon spreken als van 'toevallig' of 'bij geval'. In de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan zegt de Heer Jezus: 'En bij geval kwam een zeker priester die weg af' (Luk. 10 : 31). Van Ruth lezen we dat ze 'bij geval' op het veld van Boáz terecht kwam (Ruth 2 : 3). De Prediker merkt bij alles wat onder de hemel geschied ook dit op: dat 'tijd en toeval' aan allerlei mensen wedervaart.

Maar er gebeuren in het leven ook dingen waarin Gods almachtige hand tot straf of tot zegen dusdanig ingrijpt, zó kennelijk voor vrienden en vijanden van de HERE zich vertoont en zó bijzonder valt op te merken, dat zelfs Egyptische tovenaars bij al hun heidense toverpraktijken tot Farao zeggen: Dat is Gods vinger! (Ex. 8 : 19) De Filistijnen, die de ark van het Verbond als oorlogsbuit hadden meegevoerd en in hun afgodstempel hadden geplaatst, werden dusdanig door God met plagen bezocht, dat ze wel moesten bekennen: 'Zijn hand heeft ons geraakt en wijkt niet van ons af'. Wat ons wedervaart is maar geen gewoon toeval, iets wat ieder gebeuren kan.

Toen de Heer Jezus tijdens zijn omwandering op aarde de krachten van het Koninkrijk Gods tot openbaring deed komen en onmiskenbaar door de Geest van God de duivelen uitwierp, moest het voor de leidlieden der Joden duidelijk zijn: dat is niet gewoon, dat is zeer buitengewoon, dat geschiedt heel bijzonder van de HERE, wiens Geest op Jezus rust, dat is Gods vinger! Daarom sprak Jezus: 'Indien Ik door de vinger Gods de duivelen uitwerp, zo is dan het Koninkrijk van God tot u gekomen!' (Luk. 11 : 20)

En dat geldt ook voor vandaag. We moeten oppassen, dat we van de voorzienigheid Gods geen star leerbegrip maken. Want dan wordt het in de praktijk van het leven zo, dat we enerzijds belijden dat Gods hand over alles gaat en in alles is, maar anderzijds juist daarom beweren dat bij bepaalde gebeurtenissen en in bepaalde omstandigheden niemand mag spreken van een bijzonder straffend of zegenend ingrijpen van de HERE als van een kennelijke vinger Gods.

In dat geval zouden egyptische tovenaars en filistijnse vorsten ons beschamen. Want zij merkten wel terdege de vinger Gods op. En de Bijbel laat ons weten, dat ze heel goed gezien hadden.

Hoeveel te meer moeten wij zien!

Zien wat de HERE doet!

Situatie - perspectief en opdracht

De problematiek rondom het Getuigenis

(3 - SLOT)

■ Geen vlucht in de innerlijkheid

De poging van Aalders om door de verinnerlijking van het Evangelie en van het geloof de uiterlijke wereld als irrelevant te doen voorkomen en zo het horizontalisme in het hart te treffen als onevangelisch is een noodsprong, die aan het evangelie te kort doet en een moderne vorm van het Piëtisme oplevert.

Deze kritiek richt zich niet op het centraal stellen door Aalders van de prediking van zonde en genade, bekering en geloof als het hart van de Evangelie. Ik stel dit met nadruk voorop. Ze richt zich evenmin op de verbinding, die Aalders legt tussen Woord en Geest en hun de mens in het diepst van zijn bestaan aangrijpende en omzettende heilzame kracht. Ze richt zich evenmin tegen de hartstochtelijke afwijzing van de verabsolutering van het geloof door de rede tot een wereldbeschouwing. Maar de verinnerlijking — door Aalders zelfs de rechtvaardiging genoemd — dient niet tot een gegeven te worden, dat de in Christus besloten liggende verlossing en bevrijding van de gehele mens versmalt tot de ziel. In Corinthen waren mensen, die er blijkbaar vanuit gingen, dat de opstanding reeds was geschied en ze loochenden de opstanding der doden. Paulus schrijft daar 1 Cor. 15 tegen en legt grote nadruk op de opwekking van het lichaam. En in 2 Tim. 2:18 waarschuwt hij tegen de dwaalleraars Hymenaeüs en Philétus, die uit het spoor der waarheid geraakt zijn met hun bewering dat de opstanding reeds heeft plaats gehad. Ze zagen de geestelijke opstanding als dé opstanding, zegt Bouma in de Korte Verklaring en hij bedoelt daarmee de bekering, de opstanding van de nieuwe mens. Daarin zou de volle opstanding gelegen zijn. Hij noemt dat in zijn commentaar een verspiritualisering. Schlatter spreekt in zijn Erläuterungen over het Griekse denken van deze mannen met de gewoonte vor der Natur und dem Leib sich in ihr Inneres zu wenden um hier das zu finden, was ewig und höher als die Natur sei. Er schien diesen Männern, sie ständen schon am Ziel und brauchten nichts mehr als das, was sie innerlich schon erlebt haben.

De terugtrekking op het innerlijk tegenover de natuur en het lichaam is niet bijbels. Weet ge niet, dat uw lichamen leden van Christus zijn?, 1 Cor. 6:20.

Men kan zich hiertegen — dit zij ten

overvloede opgemerkt — niet beroepen op 2 Cor. 4:16 waar gezegd wordt dat al vervalt ook onze uiterlijke mens, nochtans de innerlijke vernieuwd wordt van dag tot dag. Want hoe deze twee uitdrukkingen ook verstaan moeten worden, in beide gevallen is sprake van de mens: de ene mens naar binnen en naar buiten. En dat „naar buiten” wordt niet als zondig gekwalificeerd, maar het is de mens naar zijn fysieke, vergankelijke zijde en deze ligt onder de belofte van de opstanding, die in vers 14 uitdrukkelijk is genoemd.

■ De tijd en de geschiedenis

Dit brengt ons als vanzelf tot het spreken van Aalders over de tijd en de geschiedenis, waarvoor in zijn conceptie geen wezenlijke plaats is omdat ze niets anders dan goddeloosheid opleveren. Hoe daarin plaats gemaakt kan worden voor Gods heilswerken in Christus — als de geschiedenis „van de mens” is — blijft een open vraag. De consequentie van deze opvatting over de tijd en de geschiedenis zien we in Aalders beschouwing over de wederkomst van Christus, waar de gemeente in wezen buiten staat, omdat ze door haar geloof aan de tijd en het tijdsgebeuren onttrokken is.

Aalders lijkt een sterke positie in te nemen door zijn beroep op Hebr. 4:3, dat zegt dat Gods werken van de grondlegging der wereld af geréed waren. Maar dat houdt toch geen ontkenning van de geschiedenis in. Vereenvoudigd zouden we kunnen zeggen: God was klaar met scheppen, nu zet Hij de mens aan het werk in een geschiedenis, waarin Hij ontplooiing van de schepping wil onder de leiding van de mens, die Hij schiep naar Zijn beeld. Het weest vruchtbaar en wordt talrijk, tot dier en mens in Gen. 1 gesproken, betekent geschiedenis door God gewild. Gen. 1 gaat aan Gen. 3 vooraf!

Wel heeft de zonde een diepe insnijding in de geschiedenis gegeven, zodat in haar nu verwoestende krachten werken, maar daar tegenover staat Gods reddende genade door vleeswording, kruis en opstanding van Jezus Christus.

Zo heeft de geschiedenis een ambivalent karakter gekregen. Tegengestelde krachten werken in haar. Maar deze zijn niet aan elkaar gelijkwaardig. Satan mag de overste van deze wereld genoemd worden, Christus heeft aan het kruis de overheden en machten ontwapend en openlijk tentoongesteld en zo over hen gezegevierd, Col. 2:15. In Zijn opstanding is die overwinning aan het licht getreden. Zo schijnt in deze geschiedenis het licht van de hoop.

Deze hoop is totalitair.

De aarde is volgens Aalders een randgebied van de schepping. De eigenlijke schepping is Boven en door de zonde onaangetast gebleven, 64 en Christus heeft ons de weg tot dat Boven geopend. Met de door de zonde aangetaste aarde kan Aalders niet uit de voeten. De wederkomst van Christus is bij hem geen verlossing — de eigenlijke schepping is ongeschonden gebleven — maar oordeel over de ongelovigen. Op één plaats spreekt hij over het opgenomen worden van de

gevallen schepping in de bruiloft van het Lam, De grote ontsporing, 74, maar dit functioneert niet in het geheel van zijn conceptie en past er zelfs niet in, terwijl de Schrift alles betreft op de verlossing door Christus, hetzij wat op de aarde is, hetzij wat in de hemel is, Col. 2:

Dat is het perspectief ons in de geschiedenis door Christus ontsloten en in Zijn wederkomst voor ons oplichtend. Daarom is ons geloof hoop op God, 1 Petr. 1:21.

■ Geen horizontalisering

Dit brengt ons terug bij Moltmann, bij wie de hoop op God wezenlijk in het gedrang komt. Kruis en opstanding van Christus, zo zagen we, zijn een protest tegen deze wereld en door het geloof neemt de christen dit protest over en neemt hij er aan deel. En hij gedraagt zich dienovereenkomstig in verzet en revolutie tegen het bestaande, hoe dan ook. Zo wordt de hoop steeds meer verlegt in de tijd en de geschiedenis en ze wordt in eigen hand genomen. De hoop op de wederkomst van Christus krijgt niet de haar toekomstige plaats. Het wordt een vervaagend spreken over de toekomst van God, die onbekend wordt genoemd. Het eigenlijke is dat de eschatologische hoop wordt tot de historische zuigkracht voor vruchtbare Utopieën van de liefde tot de lijdende mens en Zijn wereld, zoals Moltmann op de laatste bladzijde van Theologie der Hoffnung schrijft.

Moltmann is bijzonder gegrepen door het lijden van deze wereld. Hij haalt vaak Paulus' woorden in Rom. 8 over de zuchtende schepping aan. De spreuk van Cartesius: Ik denk, daarom ben ik, wijzigt hij in: Ik lijd, daarom ben ik en vraag ik naar gerechtigheid en waarheid (Geloof en opstanding, pag. 24), maar om tegen het lijden te revolteren in de naam van God, die niet is de Gans-Andere, maar de-alles-Veranderende en in de verlorene schepping tot Zijn Identiteit komt...

Dat alle leed en lijden in deze wereld hun oorzaak vinden in onze menselijke zonden mag niet expres worden ontkend, het komt bij Moltmann niet tot zijn recht en speelt geen rol in het geheel van zijn theologie. Terecht zegt Lekkerkerker dat bij Moltmann de grote dogmatische kwestie is de verhouding van schepping en toekomstverwachting, 234. „De schepping dient blijkbaar alleen maar om verbrijzeld te worden”. Moltmann lijkt ons het evangelie van een vreemde God te brengen. Zoals in de tweede eeuw Marcion, schrijft hij voorzichtig. Marcion stelde de Schepper-God tegenover de Verlosser-God. Bij Moltmann, zo zagen we, vallen niet slechts de zondigende machten onder het oordeel, maar hij verwerpt de structuur van het gezag als zodanig. Dat is een verwaarlozen van het onderscheid tussen de wereld van de Schepping en die der zonde.

Met zijn verwaarlozing van de schuld van de mensheid als oorzaak van alle leed en ellende deze wereld correspondeert dat hij in de verwerkelijking van de hoop de mens een aandeel geeft dat hem niet toekomt. Hij mag spreken over de rechtvaardiging door het geloof, de werkelijke Bijbelse leer van de rechtvaardiging van de goddeloze op grond van het plaatsvervan-

KERKELIJK *Leven*

gend lijden en sterven van Christus fungeert niet in zijn theologie. De onrechtvaardige wordt de onrechte. De christelijke hoop moet probering Hoffnung ins Weltliche Denken te brengen (Theologie der Hoffnung, 28). Dat is inderdaad de opzet van Moltmanns theologie: Hoop in het wereldlijke denken te brengen. Hier moet van „een toenemende horizontalisering van de christelijke toekomstverwachting” gesproken worden, waarin de persoonlijke verlossing van schuld en zonde en de wederopstanding des vleses geen rol meer spelen en de schreeuw om Gods genade van het door de zonde verslagen hart geen antwoord ontvangt.

■ De christen in deze wereld

Moltmanns stelling, dat het geloof, waar het zich tot hoop ontvouwt zelf het cor inquietum, het onrustig hart in de mens is, is wel ver verwijderd van het woord van Petrus, die de vreemdelingen in Pontius, Galatië, Cappadocië, Asia en Bythinië in hun aanvechting en moeiten troost met de erfenis, die in de hemelen voor hen bewaard wordt, zodat hun geloof levenshoop op God is, Petr. 1:21. Maar dat betekent niet, dat wij in deze wereld niets te doen hebben en met deze wereld niets van doen. We weten, dat de gedaante van deze wereld voorbijgaat, dat haar uiterlijk bezig is te verdwijnen, 1 Cor. 7:31, want zij is door de zonde aan de vergankelijkheid onderworpen, Rom. 8:18-23, en wij zijn hier slechts vreemdelingen, 1 Petr. 1:1, 17.

Maar dit mag ons niet verleiden tot een afschrijven van deze wereld en een innerlijke, geestelijke vlucht uit deze wereld. Het Koninkrijk der hemelen is wel niet van deze wereld, maar het eist toch dat alles het diene. Het is exclusief en duldt geen onafhankelijk of neutraal rijk van de wereld naast zich, schrijft Bavinck in De Katholiciteit van Christendom en Kerk, uitgave 1968, pag. 37. Men kan op de formulering afdingen, maar de bedoeling van deze uitspraak is juist.

Paulus waarschuwt in zijn brieven herhaaldelijk en nadrukkelijk tegen dwalingen van gnostische oorsprong, die leiden tot een spiritualistische levenshouding en minachten van de aarde en het lichaam: voorwerpen toch van Gods scheppende daad in den beginne en van Christus' verlossingswerk, 1 Cor. 6, 7, 15, 1 Tim. 4, 2 Tim. 2. Huwelijk, lichaam, dagelijks werk krijgen alle in de Schrift hun rechtmatige plaats, 1 Cor. 7, Ef. 5, 1 Cor. 6, 2 Thess. 3. Christus' verlossing werkt heiligend in op alle verhoudingen: van heren en knechten, mannen en vrouwen, ouders en kinderen, overheden en onderdanen. Er gaat in Christus een nieuwe wereld open voor het geloof, tegengesteld aan de door de zonde getekende. Zo bevrijdend werkt het Evangelie, dat de kracht van zonde en nood in beginsel gebroken is: de slaaf is een vrije in de Here, maar de volle verlossing wacht toch nog en wij kunnen haar alleen in het geloof van Christus verwachten.

De gemeente heeft haar taak op deze aarde: in het prediken van het Evangelie, Matth. 28, in het profeteren tegen zonde en ongerechtigheid (Openb. 11), in het bidden voor de Overheden, 1 Tim. 2, en het zich daarvoor schikken, Rom. 13, 1 Petr. 2. In het laten schijnen van haar licht, Matth. 5 en het doen van goede werken, Matth. 5, het wel doen aan alle mensen, Gal. 6:10. Ze heeft een haard van liefde in deze wereld te zijn, vernieuwd door Gods reddende liefde, die zich daarin ook vertonen wil.

Dat betekent echter niet, dat wij de wereld redden kunnen en een paradijs van vrede en gerechtigheid hier kunnen bewerken. Christus zal het grote vrederijk doen komen door Zijn kracht en Geest, als Hij weerkomt op de wolken. Dit sluit niet uit dat er van de kerk in deze aardse bedeling zegen kan uitgaan ook voor de wereld, voor de ongelovigen, door de geestelijke krachten die van haar uitgaan: een geest van zachtmoedigheid, reinheid, trouw, en wat hier meer te noemen zou zijn. Christenen hebben naar hun vermogen de wereld te doordringen met de geest van het Evangelie en de geboden van God te verkondigen. Maar ze zullen altijd bedenken, dat zij de wereld niet behouden kunnen en hun heilsverwachting zal daarom van boven zijn, omdat Christus daar is en vandaar uit spoedt naar Zijn wederkomst.

En in deze tijd zullen zij bedenken, dat hoe meer het einde nadert, des te meer de duivel woeden zal, Openb. 12, omdat zijn tijd kort is; des te meer de macht van de zonde zich zal laten gelden en de kerk benauwen. Dat behoort hen niet met moedeloosheid te slaan, want Christus heeft de wereld overwonnen. In de ambivalentie der geschiedenis, waarin de zondemacht sterk is en schijnt toe te nemen, mogen ze weten en vertrouwen, dat het Koninkrijk van God komt. Hun God is de God, die is en die was en die komt, Openb. 1:4 en van die God is hun genade en vrede. Maar dat Koninkrijk komt vaak door de diepte. In elk mensenleven, waarin het komt, komt het zeker door de diepte van schuld en berouw. De profundis clamavi ad te — uit de diepte roep ik tot U, Ps. 130:1.

De horizontalisering van het heil door menselijke werkzaamheid met als het grote doel voorspoed, humanisering en vooruitgang betekent degradatie van het heil, zoals de spiritualisering een vervluchting ervan betekent.

Het kiezen tussen het horizontale en het verticale geeft niet de rechte oplossing. Er is hier geen sprake van een goed dilemma. Horizontalisme en verticalisme, elk op zich zelf gesteld, zijn fout. Jezus zelf leidt hier onze gedachten in het rechte spoor en zo ook tot rust, als Hij ons zegt: De trouwe en verstandige slaaf doet zijn werk temidden van en voor zijn medeslaven, omdat hij zijn heer verwacht, Matth. 24:25.

Dat werk zal verschillen in omvang en zelfs gaardheid, naarmate God in deze geschiedenis aan zijn kerk meer of minder ruimte geeft. Met tijdloze beschouwingen komen we niet uit. Maar principiële zijn noodzakelijk. Want het geloof zal meer of minder vrucht opleveren, naarmate het meer of minder zuiver is en gezond.

Daarom is ons nadenken en samen spreken over de geschetste problematiek rondom het Getuigenis een nuttige en noodzakelijke bezigheid. Niet om het Getuigenis zelf in gebreke te stellen, want het sprak een woord dat op zijn tijd kwam, maar om vanuit de daarin zo klaar beleden waarheid verder te denken en te handelen, want een opdracht hebben we.

AMSTERDAM - G. JANSSEN

Convent van kerken te Apeldoorn

Zaterdag 27 mei kwamen onze kerken, door middel van hun afgevaardigden, voor de 3e maal bijeen in een Convent. Samenroepende kerk was deze keer de kerk te Apeldoorn. Het Convent had gratis de beschikking over het kerkgebouw van de Chr. Geref. Kerk aan de Canadalaan.

In opdracht van de vergadering bied ik de lezers van „Opbouw” het volgende kort verslag aan van het gehouden Convent. Aangezien alleen aan „Opbouw” dit verslag wordt aangeboden, wordt aan andere bladen de vrijheid gegeven uit dit verslag over te nemen wat hun goed dunkt.

Nadat de broeders elkaar begroet hebben onder het genot van een kopje koffie, opent ds J. H. Kamerbeek namens de samenroepende kerk de vergadering. Hij laat zingen Gez. 23:1-3, leest Hand. 1:12-14 en 1 Thess. 5:19-24, en gaat voor in gebed.

In zijn openingswoord heet hij welkom alle afgevaardigden en de gasten uit de Chr. Gereformeerde Kerken in ons midden.

De kerken blijken op 4 na alle vertegenwoordigd.

De vergadering kan goed vinden, dat het moderamen gevormd zal worden door het moderamen van de kerkeraad van Apeldoorn, aangevuld met een tweetal broeders uit de vergadering, te weten ds G. Janssen en ds C. P. Plooy, die resp. de functies van 2e voorzitter en 2e scriba vervullen.

Het Convent wordt gepresideerd door ds J. H. Kamerbeek.

Het agendum wordt vastgesteld in zijn definitieve vorm.

Allereerst komt ter sprake een brief van de **Commissie voor de functionering van het kerkverband**.

De commissie is klaar gekomen met een concept-akkoord voor kerkelijk samenleven. Dit concept zal worden toegezonden aan alle kerken, die dan tot uiterlijk 1 november 1972 gelegenheid hebben hun op- en aanmerkingen in te zenden bij de commissie, adres: ds W. G. Visser, W. Frisostraat 30, Utrecht. De commissie zal dan de door de kerken verstrekte gegevens zo goed mogelijk verwerken in een definitief concept, dat dienen kan op het eerstvolgende Convent.

Dit heeft de volle instemming van de vergadering.

Ter zake van de **verhouding van de kerken tot de Overheid** zijn ter tafel een korte nota van prof. C. Veenhof en een schrijven van drs A. J. van Raalte, beiden lid van de Commissie voor contact met de Hoge Overheid.

Na bespreking en overweging besluit het Convent genoemde commissie op te dragen:

- na te gaan op welke manier de presentatie van de kerken aan de Hoge Overheid dient te geschieden; de commissie wordt gemachtigd deze melding aan de Hoge Overheid te verrichten, of wanneer dat nodig blijkt, dit te doen plaats hebben door het moderamen van het Convent van Apeldoorn.
- zich te beraden op de naam van de kerken en hieromtrent een voorstel te doen aan de kerken.

Aan de commissie wordt verzocht de opdrachten sub a en b met de meeste spoed uit te voeren.

Het rapport van de **Commissie voor gemeenschappelijke taken** doet de vergadering nader ingaan op de **verhouding van de kerken tot de Chr. Geref. Kerken**. Vanwege deze kerken is nl. bij genoemde commissie een verzoek tot samenspreking binnengekomen.

Het Convent neemt met dankbaarheid hiervan kennis en besluit positief op dit verzoek in te gaan. De vergadering spreekt hierbij wel uit, dat ze van oordeel is, dat plaatselijke contacten allereerst noodzakelijk zijn en toe te juichen zijn, maar dat neemt niet weg,

dat ze tevens gaarne een commissie in het leven roept, om contact op te nemen met de daartoe door de laatste synode van de Chr. Geref. Kerken benoemde Deputaten.

Terwijl de commissie voor gemeenschappelijke taken opgeheven wordt, worden in de commissie voor contact met de chr. geref. deputaten benoemd: ds G. v. d. Brink (samenroeper), T. Bouterse (Overschie), I. Dorr (Eindhoven), ds G. Janssen, ds J. C. Janse, ds G. Mul en P. Ouwkerk (Apeldoorn).

Vervolgens komt in bespreking het rapport van de **Commissie voor geestelijke verzorging van militairen**.

Het Convent gaat akkoord met een voorstel van de commissie en besluit toe te treden tot het „Contact in overheidszaken” (C.I.O.).

De commissie voor contact met de Hoge Overheid wordt gemachtigd om de kerken in het C.I.O. te doen vertegenwoordigen door een lid van deze commissie.

Verder wordt goed gevonden, dat een van de leden van de commissie voor geestelijke verzorging van militairen zal toetreden tot het C.I.O.M. (Contact in overheidszaken-militair).

Nog voor de middagpauze wordt op voorstel van de kerk te Apeldoorn besloten: dat alle kosten aan een convent verbonden, ook van diverse commissies, betaald zullen worden door de samenroepende kerk van een laatstgehouden convent. Tegen dat een volgend convent gehouden wordt kan dan door deze kerk het totaal van de kosten worden opgemaakt en kan verrekening met alle kerken plaats hebben.

De kerken, die nog niet hebben bijgedragen aan de kosten van het vorige convent worden dringend verzocht dit zo spoedig mogelijk te doen.

Tijdens de middagpauze worden zij die hun lunch in het kerkgebouw gebruiken onthaald op soep en koffie. Velen maken ook gebruik van de gelegenheid het gebouw van de Theologische School van de Chr. Geref. Kerken te bezichtigen.

Na heropening worden onder grote instemming van de vergadering telegrammen gezonden naar de proff. Jager en Veenhof, als blijk van meelevens.

De middagvergadering wordt hoofdzakelijk in beslag genomen door de bespreking van het rapport en de voorstellen van de **Commissie voor de Opleiding Dienst des Woords**. In deze bespreking wordt ook betrokken een schrijven van de kerken van Breukelen en Bunschoten-Spakenburg, waarin sterk aangedrongen wordt op het volgen van de theologische studie aan de Theologische School te Apeldoorn.

Vele afgevaardigden voeren over deze materie het woord.

Moeten we niet beducht zijn voor een opleiding, waarbij de vreeze des **HEREN** niet het beginsel der wijsheid is?

Onderscheiden kerken betuigen adhaesie aan het schrijven van Breukelen en Bunschoten-Spakenburg.

De gedachte wordt geopperd van een eigen seminarie, zoals de Can. Ref. Churches sinds kort hebben.

Anderen willen de studenten vrij laten in de keuze van opleidingsinstituut, maar in de lijn van de voorstellen van de commissie de begeleiding wel uitbreiden en intensiveren.

De tijd ontbreekt helaas om verder en dieper op de materie in te gaan.

Op voorstel van het moderamen besluit het Convent,

dat de commissie „Opleiding” blijft werken in de lijn, waarin tot nu toe gewerkt is, — waarbij studeren in Apeldoorn sterk aanbevolen worde! —

en voorts, dat de commissie rekening houdt met al wat in deze vergadering is opgemerkt en kome met voorstellen, die zoveel mogelijk ook aansluiten op wat de Commissie voor kerkverband aan de kerken gaat voorleggen.

Schriftelijke informaties en voorstellen vanuit de kerken kunnen bij de commissie worden ingediend. (Adres: ds H. Smit, Den Helder.)

Ook ontvangt de commissie volmacht broeders aan te trekken, die drs H. de Jong als begeleider van de theol. studenten kunnen helpen en ontlasten.

In deze korte samenvatting van de bespreking van deze voor onze kerken zo belangrijke zaak mag niet verzwegen worden de

grote waardering voor het werk van drs H. de Jong, die duidelijk uit de vergadering naar voren kwam.

Een rapport van de **Commissie voor radio- en t.v.-aangelegenheden** en een schrijven van de kerk te Kampen inzake eventuele **correspondentie met „Die Geref. Kerk in Zuid-Afrika”** (de z.g. Doppekerken) kwamen te laat binnen om nog aan de kerken te kunnen worden doorgezonden. Om deze reden en om des tijds wille wordt besloten deze stukken te stellen in handen van de samenroepende kerk voor het volgende Convent. De kerk van Bunschoten-Spakenburg verklaart zich bereid deze taak op zich te nemen.

Na de **rondvraag** — waarbij ds H. J. v. d. Kwast nog de hartelijke groeten overbrengt van de kerk van Curaçao — zingen we Psalm 100, spreekt ds Janssen het slotgebed uit en sluit de voorzitter de vergadering.

En daarmee is het 3e Convent van onze kerken achter de rug.

Er moest veel werk verzet worden, op één dag.

GOD IS LIEFDE

DOOR P. C. VAN WIJK

II

Amice,

■ Een vervloekte aarde

Aan het slot van mijn vorige brief wees ik erop, dat de eerste vraag, die ons bezig moet houden, is: Hoe kan God nog met ons te doen hebben?

Lamach, de vader van Noach, heeft het goed begrepen. Toen zijn zoon Noach was geboren sprak hij (Genesis 5:29 e.v.): „Deze zal ons troosten over de moeitevolle arbeid van onze handen op deze aardbodem, die de **HERE** vervloekt heeft.” Lamach zag het goed. We leven op een door de zonde vervloekte aarde. En daarom is niet de eerste vraag, zoals je die vandaag nogal eens horen kunt, wat God met ons uithaalt, wat God doet met en in deze wereld, met de mensen. De eerste vraag, die je je zelf maar eens stellen moet is, wat jij, heel persoonlijk, met God hebt uitgehaald. In het paradijs, maar ook nu nog, elke dag opnieuw.

In het paradijs waren jij en ik ook en we sloegen God in het gezicht. En toen Hij ons riep, kropen we weg. Toen kwam de vloek, de straf. Toen kwam de ontwrichting en de ontredde, de angst en de pijn, de haat en de nijd, de onzekerheid en de twijfel. En Kaïn doodde zijn broer. En vandaag wordt er nog vermoord. De mens, die dacht het zelf wel te kunnen (de duivel sprak immers van een zijn-als-God), kán het zelf niet.

Dit moeten we maar goed zien. De zonde verwoestte alles. De zonde bracht honger en dood, vervolging en verdrukking. En dwars door dat alles heen loopt die wonderlijke draad van Gods liefde, die zondaren tot Zijn kinderen maakt.

Onthoud dit vooral en spreek er over met anderen.

Gods toorn was groot, maar ook: zó lief had God de wereld, dat Hij Zijn eigen Zoon overgaf aan smaad en hoon.

Gods liefde gaat uit naar zondige mensen. Gods liefde zoekt het verlorene.

Eigenlijk zijn op deze vervloekte aarde ziekte en dood, oorlog en honger normaal. Leven buiten God brengt twijfel en verdriet. God heeft het ons gezegd in de bijbel. In Openbaring 6 wordt verteld van de opening van de zes zegels. Eerst komt een wit paard, dat uittrekt „overwinnende en om te overwinnen”. Dan komt een rossig paard (vers 3 en 4) „en hem die er op zat, werd gegeven de vrede van de aarde weg te nemen, en dat zij elkander zouden slachten, en hem werd een zwaard gegeven...”

Opdat zij elkaar zouden slachten... God zendt oorlogen. In Matth. 24 heeft de Here Jezus er Zelf over gesproken. In vers 6 van dit hoofdstuk staat: „Ook zult gij horen

Het valt niet mee te „werken” met zo grote vergadering.

Het welslagen van zo'n vergadering hangt niet weinig af van de leiding van de voorzitter en de voorbereiding van de samenroepende kerk.

Voor beiden niets-dan lof!

Mij bekruipt wel de begeerte een nabetrachting te houden over de vraag of de zaken der kerken op de wijze van een convent nu beter behandeld worden dan door een generale synode, die minder koppen telt en meer tijd heeft.

Maar dan ga ik mijn boekje te buiten en daarom laat ik zo'n nabetrachting graag aan een ander over.

En voorts: uw dienaar,
C. P. Plooy

P.S. Dit verslag werd geschreven en verzonden op 29 mei j.l. Doordat de hoofdredacteur van „Opbouw” met vakantie bleek, en vervolgens de drukproef naar Heemstede i.pl.v. naar Ede gestuurd werd, komt dit verslag later onder uw ogen, dan wenselijk is. P.

van oorlogen en geruchten van oorlogen” en verder spreekt de Heiland van hongersnoden, rampen en aardbevingen die zullen komen. Radeloze angst zal er zijn (vers 25), angst bij de mensen.

Het is om bang van te worden, maar lees nog even verder. In vers 28 staat, dat, wanneer dat allemaal gebeuren zal, de gelovigen zich zullen opheffen, omdat zij weten, dat hun verlossing nabij is.

Gods liefde is een liefde, die wij niet kunnen begrijpen, maar wel kunnen gelóven.

■ Waarom? God de schuld?

In zijn boek „De Kellner en de levenden” heeft Simon Vestdijk het probleem van het laatste oordeel aangesneden. Twaalf mensen worden op een wonderlijke wijze bij elkaar gebracht en vastgehouden en dan gaan zij spreken over het laatste oordeel van God. Het boek leest niet gemakkelijk en het zou de moeite waard zijn enkele gedeelten hier over te nemen. Ik wil me beperken tot één opmerking:

„Ik ben niet van plan God van alles de schuld te geven (zo zegt één van de twaalf), wij maken ook fouten, dat spreekt van zelf. Hij heeft de wereld geschapen, en de mens, dat is een enorme prestatie, dat moeten we in aanmerking nemen. Maar als Hij mij verwijt, dat ik gegapt heb, dan mag ik Hem verwijten, dat Hij de kleine kinderen van honger laat creperen, en de tyrannie duldt, en zo. Als ik zulke dingen nu aan God verwijt, dan zijn we quitte, en dan moet ik zien, wat er dan van het laatste oordeel terecht komt.”

Dit betoog lijkt raak. God moet maar niet te hard oordelen over ons, want Hij heeft genoeg aan Zich Zelf. Wat brengt Hij er van terecht? God heeft genoeg aan Zich Zelf, zolang kinderen aan de weg van honger en ellende omkomen en mensen in tijkerkooien worden gemarteld. Dit betoog lijkt raak, maar toch is het één grote vergissing.

Want de Bijbel brengt jou en mij weer bij Genesis. Adam stond als een mens zonder zonde. Hij kon goed en kwaad doen. Hij had geen enkele reden om verkeerd te doen. Hij was Gods Beeld, „bijna goddelijk” (Psalm 8). Hij viel echter in zonde. Hij deed de verkeerde keus. En wij deden met hem mee. En de Here Jezus zegt later tot Zijn discipelen (Joh. 15:24, 25):

„... maar nu hebben zij, hoewel zij ze gezien hebben, toch Mij en Mijn Vader gehaat. Maar het Woord moet vervuld worden, dat in hun wet geschreven is: Zij hebben Mij **zonder reden** gehaat.”

Wij zondigden.
Jij en ik en alle mensen.
Zonder reden.
Het hoefde niet.
Maar we deden het.
En daarom heeft die man in het boek van Vestdijk ongelijk.
Wij zullen nooit quitte zijn met God.

opgaande lijnen van een vriendelijk aanvaarden. Het Europese christendom heeft de joodse traditie voortgezet: die alle gojim, alle buiten-Verbonders, veroordelend minacht en minachtend veroordeelt.

Hoe zou dat komen? Daar is wel een theorie voor te bedenken, als u die horen wilt. De statenvertaling gebruikte voor „vriendelijkheid en zo” meestal het woord bescheidenheid. En nu heeft bescheidenheid een dubbele inhoud: eerst de sympathieke betekenis van niet-aanmatigend; dan de minder sympathieke van inzicht en oordeel. In dat oordeel, dat inzicht, zijn calvinisten altijd sterk geweest; wij zijn nu eenmaal sterk in het negatieve. In die welwillendheid en de niet-aanmatigende levenshouding zouden wij wellicht nog wat kunnen leren.

Toch — de nieuwe vertalingen leren ons duidelijk de vriendelijkheid, respectievelijk de welwillendheid. En dat op plaatsen, die vroeger de oordeelsvorming open lieten. En als die nieuwe vertalingen juist zijn doen wij misschien wel goed ermee rekening te houden.

—o—

Die vriendelijkheid is namelijk althans het monopolie van de christ-gelovigen. Zoals Paulus een beroep deed op de vermaarde vriendelijkheid van Felix, zo kon de koning van Babel „vriendelijk spreken met” de afgezette Judese koning Jojachin. Het staat twee maal in de Bijbel. En zo hebben ook de bewoners van Malta, na de schipbreuk van Paulus c.s., hun „alle vriendelijkheid bewezen”, welke heidenen zo beschamend vaak kunnen opbrengen.

Jawel, die vriendelijkheid lijkt soms eerder het monopolie van humanisten dan van christenen. Als u vrijmetselaars kent in uw omgeving (u hoeft niet zo schichtig rond te kijken — ze eten net zo min kindertjes als de jonge christenkerken dat deden) dan zal hun vriendelijkheid u zijn opgevallen. Enkele voorbeelden? Een van hen, een accountant, kwam eens met mij spreken over een gemeenschappelijke cliënt. Die gemeenschappelijke cliënt was een moeilijk geval: zuiver balans-technisch gesproken zat er geen verder crediet in; maar gezien de moraliteit en werklust van de man kon je toch moeilijk weigeren. Nu wilde de accountant de schaal voorzichtig in die richting beïnvloeden. Hij zei: „wij van ons soort geven de medemens dan een kans, nietwaar?”

Ik vroeg hem meteen, wie „ons soort” waren? Hij gaf diverse antwoorden. Alle onvoldoende. Toen vroeg ik hem op de man af te willen zeggen, op welke factor bij mij een beroep werd gedaan, als

Uit:
„De Suriname-Zending”

Het nieuwe chineesje

In Suriname op een schooltje
Daar zat een klein Creooltje
Vlak naast een Hindoestaantje
En verderop zat een Javaantje
Weer naast een Indiaantje.

Er kwam een nieuwe leerling bij,
Van wie een grote jongen zei:
'Hij komt hier op ons schooltje
Maar hij is geen Creooltje
En ook geen Hindoestaantje
Laat staan en Indiaantje
En zeker geen Javaantje.'

En 't hele klasje keek en wees:
'O zeg, 't een Chinees!
Wat doet die jongen hier
Dat is toch geen manier!'

De juffrouw had geluisterd
Naar wat er werd gefluisterd
En toen ze alles had gehoord
Zei ze eerst geen enkel woord.

'Laten we maar eerlijk wezen:
Horen hier geen Chinezen?
Luister goed naar wat ik zeg:
Dan moet iedereen maar weg.
Want kijk, het Hindoestaantje
Is anders dan 't Javaantje.

En 't Indiaantje in dit schooltje
Is anders dan 't Creooltje
En als je even kijkt naar mij
Hoor ik er eigenlijk ook niet bij.'

De juffrouw wilde aan hen leren
Dat je niet moet discrimineren.
En daarom was ze heel erg blij
Dat er een vrolijk meisje zei:
'Alle mensen zijn gelijk
Of je nu arm bent of rijk
Of je nu bruin bent of zwart
Je hebt toch allemaal een hart.'

En toen zongen ze allemaal samen
Het volkslied van Suriname.

hij over „ons soort” sprak. Antwoord: aan mijn handdruk had hij gemeend te bemerken, dat ik ook vrijmetselaar was...

Nu kunt u dat herkenningsteken vergeten. Maar de welwillendheid, de inschikkelijkheid, vriendelijkheid, hulpvaardigheid en de mensen van „dat soort” zijn het onthouden waard. Zo als van die loge-functionaris, die op een zondagmiddag over de problemen van de moderne jeugd kwam spreken; om te eindigen: stel je nu even voor, dat wij humanisten bij een gereformeerd ouderling advies komen vragen hoe we onze jeugd moeten aanpakken! Ik heb hem bedankt voor zijn bescheidenheid om van ons, die altijd alles het beste weten, goede raad te willen aannemen.

—o—

In politiek en zaken geldt de leus: wie sterk staat kan vriendelijk zijn. Is dat niet mooi gezegd? U begrijpt, dat bij een moeilijke discussie de posten vooraf worden uitgezet, het strijdtoneel in kaart gebracht. Ook de benaderingsmethoden (eerste keus en alternatieven) zijn vooraf met zorg vastgesteld. En voor iemand die sterk staat betekent de eerste keus: vriendelijkheid. Hij kan zich dat permitteren, hoeft niets te verdedigen, hoeft geen sluwheid, bedrog of geweld te gebruiken. Met vriendelijkheid heeft hij bovendien een extra voorsprong op de ander: die ander is verplicht mee te werken aan een gezonde gespreksatmosfeer, op straffe van een slecht verliezer te zijn.

Het aantrekkelijke in de mens is zijn vriendelijkheid, zei Vosmaer. Welwillendheid, orakelde een ander, is gewoonlijk een te late vrucht van levenservaring. Maar een vriendelijk woord is nooit weggegooid, zegt de volksmond.

Vriendelijkheid jegens ieder is de eerste levensregel, zei von Moltke, die ons veel verdrietelijkheden kan besparen.

Toegegeven: dit lijken wel allemaal wereldse uitspraken. Hier spreekt al te zeer het do-ut-des principe: het beginsel dat ervan uitgaat iets goeds te geven ten einde iets goeds terug te ontvangen. En dat is humanistisch, of foei. U kent dus alleen humanisme? Humanisme zonder een schijn van christendom? Goed, maar veel buitenstaanders zien bij ons alleen christendom; christendom zonder een schijn van humaniteit. En dat is toch geen best christendom.

Nog een verhaaltje? Het is wat persoonlijk getint — maar alla, we kennen elkaar zo langzamerhand een beetje. Mijn vader zei op zijn sterfbed, de laatste dag dat hij iets verstandigs kon zeggen, speciaal tegen mij: en jij, jongeman, denk erom: fortiter in re, suaviter in modo. Hetgeen is, overgezet zijnde: sterk in de zaak zelf, maar zacht in de manier. Dat was, meen ik, een beroep op Christus' vriendelijkheid.

De winst van de nieuwe bijbelvertalingen is dus: dat onze vriendelijkheid aan alle mensen moet opvallen. Ook aan de humanisten, die al de naam van vriendelijke mensen bezitten. Onze rechtvaardigheid moet ook hierin uitgaan boven die van de „buitenstaanders”. Hierin kunnen wij het beeld van Christus vertonen. Sorry, beste vriend, voor deze overdenking. Maar wie zijn vrienden weldoet, doet zichzelf wel.

„Do ut des” dus? Welnee. Als wij door een echt geloof in Christus zijn ingeplant kunnen wij deze vrucht van de Geest niet onderdrukken!

VIERHOUTEN — D. W. L. MILO

Vriendelijkheid en zo

„Uw vriendelijkheid zij alle mensen bekend”, sprak Paulus tegen de mensen te Philippi. Aan Timotheüs schreef hij, dat een voorganger niet strijdlustig maar vriendelijk moet zijn. Op een andere plaats: dat een dienstknecht van de Heer niet moet twisten, maar vriendelijk moet zijn jegens allen. Jawel: jegens allen; dus niet alleen jegens de huisgenoten des geloofs, maar ook jegens degenen die buiten staan om het zo reis te zeggen. Aan Titus schreef hij: dat deze de gelovigen moest leren inschikkelijk en zachtmoedig te zijn. Ja, die vriendelijkheid zat Paulus zeer hoog. Bij Felix in verhoor deed hij een beroep op 's mans bekende welwillendheid. En Paulus stond hierin niet alleen. Ook Jacobus leerde ons vreedzaam en inschikkelijk te zijn.

Dat is nog al wat, al die vriendelijkheid. Als u onze nationale conferenciers ooit hoort (maar dat zal wel niet) dan behoort die vriendelijkheid allerminst tot de inventaris van ons volkskarakter. Daar komt eerder nationale norsheid aan te pas: afwijzing, oordeel, isollement. Onze door het calvinisme gestempelde volksaard vertoont eerder de neerhangende mondhoeven van het misprijzen — dan de

Onze studenten...

het
ene
nodige

■ De kerk bedrijve geen wetenschap

De Here Jezus Christus heeft bevel gegeven: Predikt het Evangelie aan alle creatuur.

Als wij de brieven der apostelen lezen wordt daarin veel geschreven over de taken die in de gemeenten te verrichten zijn.

Nòch in het bevel van onze Heiland, nòch in wat de apostelen schreven komt uit dat het tot het **mandaat** der gemeenten van Christus behoort WETENSCHAP te bedrijven of te laten bedrijven.

Doen de gemeenten dat toch, dan komen ze er tenslotte toe waar èn de Rooms-Katholieke kerken, èn de Ned. Hervormde, de Synodaal Gereformeerde en ook de Binnenverband-Kerken gekomen zijn: nl. dat ze in **wereldgelijkvormigheid** streven naar àl maar meer „uitbouw”, waarvoor die kerken geen verantwoordelijkheid kunnen dragen.

Heeft ook de historie ons niet geleerd, dat vooral seminaria en theologische (hogel) scholen altijd weer kweekplaatsen zijn van een of andere dwaling?

Trekken de gemeenten direct of indirect de zorg aan zich voor beoefening van WETENSCHAP, dus buiten haar mandaat treden, dan speelt daar altijd in mee, of gaat daarin meespelen de hoogheid van ogen en verheffing van geest, ons menselijk hart eigen. Die komt dan o.a. uit in het **gelijk-op** willen doen met instituten van wetenschap, en in het streven àl maar geleerder en bevoegder docenten aan te trekken. En dat, terwijl die scholen niet anders moeten bedoelen dan **opleiding tot Evangeliebedienaars**.

Een gevolg van zulk streven in de dertiger, veertiger jaren was o.a. dat de gemeenten opgescheept werden met een stel leeruitspraken die niet overeenkomstig de Heilige Schriften waren. 't Een staat met het ander in verband.

Daar komt bij een andere factor. Nl. dat de studie van dogmatieken, van theologieën en filosofieën werkelijk niet nodig zijn om het Evangelie zuiver te prediken en te blijven prediken.

Daar is slechts toe nodig **degelijke studie van de bijbel**.

(Ik spreek hier van dogmatieken, theologieën en filosofieën in 't meervoud, aangezien een dogmatiek enz. steeds van één persoon of groep van personen is; vandaar dat daar ook geen sprake kan zijn van één Gereformeerde Dogmatiek, één Gereformeerde Theologie of één Gereformeerde filosofie; of is, om bij 't laatste te blijven de W.d.W. de Gereformeerde Filosofie!?) Met dogmatieken, theologieën en filosofieën komt men trouwens nooit klaar; na zoveel eeuwen van studie kunnen genoemde wetenschappen nog niet een antwoord geven op fundamentele geloofsvragen; 't blijft alsmaar „im Vrage”; 't blijft alsmaar in de mist hangen en de gemeenten blijven zitten met het mes in de buik! Daar wordt gedogmatiseerd, getheologiseerd, gefilosofeerd tot vermoed wordens toe, en onderhand verwereldlijken of verkommen de gemeenten; zie maar naar diverse kerken.

Henoch had, dunkt mij, niet gestudeerd; die wandelde met God, was prediker der gerechtigheid, waardoor de vijanden hem zochten te doden. Maar God nam hem weg, op zulk een manier dat hij de dood niet smaakte; de vijanden konden hem niet meer vinden.

David had niet gestudeerd, maar geloofde God en ontving in de weg van geloofsgheoorzaamheid het koninkrijk, niet tredende buiten zijn mandaat, maar uit Gods hand ontvangende de vervulling van de beloften omtrent het Koningschap. Hij leerde anderen Gods wet! Zelfs nadat hij in bewuste zonden

gevallen was!

Elia was profeet. Gestudeerd?

Saulus van Tarsen, eenmaal gezeten aan de voeten van Gamaliël!, leert alles schade en drek achten terwille van de prediking van Jezus Christus en dien gekruisigd (ergernis en dwaasheid).

Waar nu zijn genoemde kerken met hun opleidingen terecht gekomen? De Rooms-Katholieke Kerk in een verstarde op vele punten onschriftuurlijke geloofskennis. De Ned. Hervormde Kerk in het slop van de vrijzinnigheid. De Synodaal Geref. Kerken hebben in 1942 en volgende jaren hun toevlucht gezocht in niet-Schriftuurlijke leeruitspraken en weten nu niet meer waar ze aan toe zijn. De Binnen-verband-kerken zijn bezig zich te laten vangen in het net van een doctrine van het voormalige driemanschap Kamphuis-Trimp-Wiskerke en diens satellieten (heel de „uitbouw” van Hattem is daarop gericht!)

Een paar oorzaken van deze histories zijn: het aanbidden van de grootheid des levens; het verheerlijken van die en die professor; gedreven worden door vrees inplaats van een betrouwen hebben op de woorden der belofte. Een gevolg is, dat het volk niet meer kritisch kan luisteren. Het devies was: **de Kerk** moet mede bouwen aan de WETENSCHAP. Maar daarmee trad de Kerk buiten haar mandaat. En de funeste gevolgen zullen meer en meer openbaar worden. Moge bij ons, nu wij betrekkelijk weer opnieuw moeten beginnen, de gemeenten niet verder gaan dan hun mandaat strekt. Dat is mijn wens en gebed.

■ Het ene nodige

Nu daar onder ons bezinning is omtrent de opleiding van onze a.s. predikanten, is het van belang om aandacht te schenken aan omvang en inhoud van de leerstof van de a.s. studenten. In het hierna volgende wil ik gaarne de broeders daarover enkele positief bouwende gedachten voorleggen.

De gemeenten zijn vaak en vele malen buiten hun mandaat getreden, welk mandaat luidt: de blijde boodschap van het heil in Christus verkondigen aan zondaren. De blijde boodschap verkondigen aan Joden, Christenvolken en heidenen, opdat de ganse aarde vervuld worde van de kennis des HEREN en van de kennis van onze Heiland.

Ligt hierin niet opgesloten het programma voor de a.s. verkondiging van het Evangelie? Immers, volledig! Hij zal, wil hij later de blijde boodschap kunnen brengen, die eerst uit de Schriften moeten leren kennen. Dat zij het doel dan ook van de opleiding. En meer heeft hij niet nodig om Jezus Christus en Die gekruisigd te onderwijzen aan anderen. Daar hoort degelijke studie van oude talen bij.

Nu weten we, dat er heel wat toe behoort om de inhoud van de bijbel te leren kennen. Daar mogen gerust jaren van voorbereiding aan vooraf gaan. Laat dat een degelijke voorbereiding zijn. Een voorbereiding, waarbij de bijbel niet bestudeerd wordt van Genesis tot Openbaring, hoofdstuk vier, met voorbijgang van b.v. de grote en kleine profeten. Want ook de hoofdstukken 4 t.m. 22 van Openbaring zijn van de Heilige Geest gegeven tot troost en onderwijzing. Dit geldt in gelijke mate voor de boeken der profeten. Alleen al het leren zien van het onderlinge verband van de profetieën en de vervullingen daarvan is een studie op zich. Zo ook het leren verbanden leggen tussen de Openbaring en het O.T.

Dat ik hier, nu het over de opleiding tot predikant gaat, apart de profetieën van het Oude Testament en het boek Openbaring

noem heeft z'n oorzaak.

Wie van de lezers mij kent, weet, dat ik er altijd op heb aangedrongen, dat deze gedeelten, en in het bijzonder 't laatste bijbelboek in zijn geheel veel meer zouden beprekt worden. Nu zijn daar predikanten in de gereformeerde kerken, die men op mijn vragen dienaangaande zeiden over de boeken die de eigenlijke apocalipse bevatten niet te durven preken. Ze durfden het niet aan verklaringen te geven.

Maar nu vraag ik: wie Jezus Christus en Dien gekruisigd, gestorven, begraven en opgestaan, in Zijn haasten naar het einde, wil prediken, moet die Hem niet eerst leren kennen? Kennen met hart en ziel? En hoe kon hij dat, dan door de profetieën over de Heiland te kennen, en te leren kennen, hoe die profetieën vervuld werden in Hem; door te leren kennen Gods werk, Gods doel, en Christus' werk thans, in 't eind der dagen.

Kan er iemand prediken hoe dat werk van God en Christus heden zijn voortgang heeft, als hij het boek der Openbaring niet kent.

Is de kennis van dit boek slechts het privilege van b.v. de Jehova-getuigen, waarvan sommigen (voor ons beschamend) veel van weten? Het is verheugend dat er hier en daar kringen zijn, georganiseerd al of niet, die speciaal zich werpen op de bestudering van de profetieën en van Openbaring. Dat daarbij ontsporingen (soms heel erge) voorkomen is te constateren. Maar, zou dat ook z'n oorzaak kunnen vinden daarin, dat op de theologische scholen wel deze studie gemaakt wordt b.v. van dogmatiek en filosofie, maar men zich niet werpt op de **levende kennis** van wat ons onthuld werd in de profetieën in het laatste bijbelboek? Als de harten van de docenten branden in liefde voor Jezus Christus en Diens werk met de openbaring daarvoor dan ontsteken zij ook de harten van hun pupillen.

Laten wij, nu we weer teruggeslagen zijn naar een nieuw begin bij al onze overleggingen omtrent de opleiding van toekomstige herders der kudde op deze dingen ons spitsen. De profeten, b.v. Hosea, zeiden het: „Mijn volk gaat verloren omdat er geen kennis is.” Zo sprak de HERE tòn. Is het nu anders?

Door Jezus en de apostelen wordt vele keren geroepen: waakt, dat u die grote dag niet onvoorziens overkome. Echter, hoe kunnen wij waken, als we niet weten waarvoor te waken is?

Daarom dient onder ons meer aandacht dan tot nu toe geschiedde besteed te worden aan bestudering van genoemde bijbelgedeltes.

Wat de studenten betreft moet hier drang achter zitten; laat dat in tentamens en examens tot uiting komen.

■ Catechiseren en de opleiding

Tenslotte wil ik nog wijzen op een zwak punt in de opleiding.

Wij leven in een verlichte tijd, als het gaat over onderwijs.

Een kweekschool voor onderwijzers wordt thans genoemd: pedagogische academie. Wat moeten leerlingen van zulk een pedagogische academie veel doen aan studie van pedagogiek, didactiek en praktische oefening.

Als ik goed ben geïnformeerd wordt daar op de theologische scholen maar weinig aandacht aan besteed. Een gevolg is, dat de kandidaten, als ze de gemeenten in gaan, op eigen houtje maar moeten proberen, wat het catechetisch onderwijs betreft, ervan te maken wat er van te maken is.

Op de pedagogische academies krijgen de studenten 4 à 5 jaar les in pedagogiek. Waarom de studenten op de theologische scholen niet? Wat zouden er, na ook hierin goed onderwezen te zijn, niet vele predikanten hun taak verlicht weten!

Daar moet veel strijds gestreden zijn en veel gebeds gebeden zijn. DOEN WIJ DAT DAN!

HET ENIGE NODIGE IS DE HERE LIEFTE HEBBEN; DAAROM OOK ZIJN WOORD. EN VERGEET DE NAASTE NIET.

VOORTHUIZEN.

D. ROORDA

„LINKS” OF „GAUCHE”? -

Een aktuele vraag

Er is ook in de staatkundige en politieke theorie en praktijk een verschil, een tegenstelling, die tot in de wortel doorgaat.

Er is enerzijds een staatkunde en politiek die, met hoeveel gebreken en dwalingen ook, beheerst wordt door het geloof in de soevereine God, door de existentiële band van Gods Woord, door de erkenning van het absolute koningschap van Jezus Christus over heel de kosmos. Het is onmogelijk dat zij in wie dit geloof waarachtig en levend is hierdoor in hun staatkundige en politieke activiteit niet van stap tot stap zouden worden gestuwd en geleid.

Anderzijds is er een staatkundige en politieke theorie en praktijk die, hoe gevarieerd zij de uitwerking daarvan ook moge zijn, uitgaat van de mens, de menselijke rede, de menselijke autonomie, en zo beheerst wordt door wat men als menselijk geluk, als menselijk welzijn, als de volle ontplooiing van het menselijk leven beschouwt.

Maar met deze tegenstelling is evenwel nog lang niet alles over de variatie op het gebied van de staatkunde en de politiek gezegd.

Over die grotere variatie wil ik nu nog wat zeggen.

En omdat het nu gaat over de ideeën van dr. Kuyper zal ik eerst hem aan het woord laten komen.

☆☆☆

Men dient in het oog te houden, zo schreef Kuyper in De Standaard van 3 dec. 1877, „dat er ten allen tijde onder mensen, naar gelang van hun leeftijd, temperament en neiging, een **gradueel verschil in zienswijze** bestond, bestaat en bestaan zal, waaruit op politiek gebied de onderscheidene **schakeringen** geboren worden, die men reactionair, conservatief, liberaal, conciliant, radicaal of ultra-radicaal pleegt te noemen.”

Kuyper geeft dan van die termen de volgende omschrijving:

„De **reactionair** hunkert naar wat voortijds bestond, maar sinds wegviel.

De **conservatief** houdt liefst wat hij heeft en ziet op tegen vernieuwing.

De **liberaal** verbetert aldoor wat bestaat, maar op het eens gelegde fundament.

De **conciliant** is 't noch om verbeteren noch om niet verbeteren, maar om „rustige rust” te doen.

De **radicaal** wil niet snoeien, maar nieuw planten.

Terwijl eindelijk de **ultra-radicaal**, minder op opbouw dan afbreken bedacht, aldoor bomen omhooft, zonder aan het poten van het jarige hout toe te komen.”

Al deze schakeringen kan men nu voorts tot twee hoofdgroeperingen terugbrengen.

In ons land — Kuyper liet bij zijn schrijven uiteraard op de situatie zoals die in die tijd in ons volk was gegroeid — zijn dat de **Conservatieve en liberale** richting. In Engeland de Torry's en de Whigs. Hij had er bij kunnen voegen: in de Verenigde Staten de Republikeinen en de Democraten. „Naar Franse spreekwijze”, zo gaat Kuyper dan verder, „pleegt men deze twee hoofdgroeperingen „droite” (rechts) en „gauche” (links) te noemen.

Naarmate deze beide richtingen beide partijen, nu talrijker worden zullen binnen de grenzen van elke groepering die „droite” en „gauche” meer „uitgewerkt” zijn. Slinken die partijen, dan worden ze meer „tot de hoofdkleuren saamgetrokken.”

Maar, aldus nog steeds Kuyper, „dit staat vast: zolang de mensen, die in de Staat leven, de vaste variëteiten van temperament en neiging blijven aanbieden, zal ook deze schakering van kleuren op staatkundig gebied blijven bestaan.”

☆☆☆

Nadat Kuyper op deze wijze heeft uiteengezet wat hij onder „droite” en „gauche” verstaat, maakt hij een overgang die voor het goede verstaan van zijn opvattingen in deze van beslissende betekenis is.

Hij schrijft namelijk dat de nuances, die in het politieke leven met de woorden „droite” en „gauche” worden aangeduid, met alle variaties die binnen elk van beide voorkomen, „blijven bestaan” — en hij voegt daar aan toe dat hij daarop vooral de aandacht wil vestigen — „zowel onder hen die op de wortel van het geloof, als bij hen die op de wortel van de revolutie bloeien.”

Dat wil zeggen, ze zijn te ontdekken „bij de **Antirevolutionairen** even stellig als bij de **Revolutionaire Coalitie**.”

Nadat Kuyper dit gezegd heeft toont hij wat hij zo betoogde op de volgende wijze nader aan.

„Onder ons, Antirevolutionairen”, zo gaat hij namelijk verder, „zijn er van **reactionairen** zin, die met **Bilderdijk** de dingen van eertijds terugwensten.

Er zijn **Conservatieven**, die het Christelijke van onze Staatsinstellingen liefst handhaven in de bestaande vorm.

Er zijn **Liberalen**, die gaandeweg de Christelijke traditie met het moderne leven in harmonie zoeken te brengen.

Er zijn **concilianten**, wien het „vredebest” boven alles gaat.

Er zijn **radicalen** onder ons, die, de voosheid van de oude planten inziende, welbewust de nieuwe orde der dingen inroepen.

Er zijn **ultra-radicalen**, die, voor niets terugdeinzend, aan de gevaren herinneren, die de Reformatie te Munster beliep.”

Nu merkte Kuyper in verband met deze nuances, zoals ze onder de kinderen der Revolutie voorkwamen, op, dat deze tot tien hoofdgroepen te herleiden waren. Welnu, datzelfde geldt daarvan ook zoals ze onder de Antirevolutionairen te ontdekken vielen. En deze twee hoofdgroepen in de **éne antirevolutionaire partij** duidde Kuyper nu aan met de termen „droite” en „gauche”.

Het zou voor de hand liggen deze twee hoofdnuances te typeren met de woorden **conservatief en liberaal** (of progressief). Maar dat wilde Kuyper niet doen: Deze termen waren namelijk al „bezet”. Ze fungeerden destijds als aanduiding van de twee dominerende — Revolutionaire — partijen in de Tweede Kamer van die dagen. En om begripsverwarring te voorkomen koos Kuyper, in navolging van Da Costa ter aanduiding van de twee „vleugels” binnen zijn partij de termen „droite” en „gauche”.¹⁾

☆☆☆

Kuyper besluit zijn uiteenzetting over deze zaak als volgt:

„Kort saamgevat, zou men dus kunnen zeggen:

Er zijn **Conservatieven** op Revolutionair en Conservatieve op Antirevolutionair terrein en evenzeer op beide terreinen vindt ge mannen, die niet conservatief maar liberaal of radicaal zijn.

Er zijn twee geheel verdelende **wortels**, maar op beide groeit een plant, die zich bij het opgroeien in **stengels** en straks in **takken** en twijgen splitsen zal.

¹⁾ Men bedenke bij het woord „partij” zoals Kuyper dat toen gebruikte dat er destijds nog geen enkele georganiseerde politieke partij in ons land bestond! De eerste georganiseerde en met een program van beginselen uitkomende partij was de Antirevolutionaire. Zij werd gesticht in 1878. Een georganiseerde liberale partij kwam er pas na de dood van Thorbecke toen het liberalisme in ons land reeds over zijn hoogste bloei heen was!

Er zijn twee kleuren, noem ze **groen** en **rood**, maar die beide de onderscheiding van **licht** en **donker** groen of ook **licht** en **donker** rood toelaten.

Er is een vaart om de noord en een vaart om de zuid, maar bij beiden vindt ge een gelijksoortige indeling van **breedte-graden**.

Of, wilt ge, er is op uw thermometer een streek **onder** en een streek **boven** nul, en beiden zijn ingedeeld in gelijksoortige graden; maar even dwaas als 't nu zijn zou, te beweren dat tien graden **onder nul** en tien graden **boven nul** hetzelfde is, even onzinnig moet het de kenner in de oren klinken, te horen voorwenden, dat een Conservatief van onze wortel met een **Dagblad-conservatief**²⁾ saam moet gaan; of, erger nog, ons, wijl wel **radicalen** op anti-revolutionair terrein zijn, van geestes-eenheid met de **rode** radicalen te horen betichten.

Ook op staatkundig gebied mag **gelijk** en **eigen** niet verward worden.

Ongetwijfeld één is ons **hoofdbeginsel**, dat wil zeggen één de wortel, waarop we bloeien; maar de plant, die tot het **splitsen van haar stengels** niet komt, zweert dood.

In dien zin, en in geen anderen, is ook onzerzijds op het erkennen van dat **splitsen der stengels** aangedrongen.

Op Da Costa's aandrang.

Op het voetspoor van **Groen** zelf, die, eerst meer Conservatief van neiging, na '57 zeer beslist de **liberale** vaan heeft hooggehouden.

We menen er te mogen bijvoegen: Ook **naar eis der waarheid**, wijl het verschil tussen **droite** en **gauche** door ons niet in de studeerkamer uitgedacht, maar **in het leven gevonden is**.”

☆☆☆

Men merkt het: Kuyper heeft zich letterlijk uitgesloofd om goed duidelijk te maken dat het verschil tussen „droite” en „gauche” op politiek terrein van totaal andere aard is dan het verschil tussen „rechts” en „links”, de tegenstelling tussen een politieke richting die uit de ideeën van de Revolutie leeft en de daaraan tegenovergestelde, die zich laat leiden door het Woord van God, het Evangelie van Jezus Christus.

Linkse partijen zijn b.v. in onze dagen de Communistische partij en de P.v.d.A.; D 66 en DS 70; de V.V.D. en de P.S.P. Links was ook en wel in de hoogste mate de Nazi-partij.

Het klinkt misschien bij het eerste horen wel wat vreemd dat de Communisten en de Nazi's zo onder één noemer worden gebracht. Maar ook wat dit betreft stemmen principiële tegenstanders geheel met elkaar overeen! Een goede antirevolutionair zal dit zeggen. Maar de grote leider der duitse socialisten van na de oorlog, Kurt Schumacher, deed dat ook. Hij typeerde de communisten namelijk eens als „rood gelakte nazi's.”

In de „linkse” politieke wereld kwam het steeds weer tot, soms heel felle, botsingen tussen de „droite” en de „gauche”. Dat was reeds het geval tijdens het leven van Thorbecke. Toen stonden tegenover elkaar in het linkse kamp eerst de „conservatieve partij” (de „droite”) en de „liberale partij” onder leiding van Thorbecke (de „gouche”). Later werd Thorbecke met zijn, steeds kleiner wordende groep volgelingen de „droite” en vormden jonge liberalen als Franssen van der Putte, Kappeyne van de Copello, Sam. van Houten de „gauche”. Ten slotte viel de linkse politieke groepering uiteen in Liberalen en Socialisten.

De Liberalen waren in het begin van deze eeuw zelfs weer in drie formele partijen verdeeld: de oud-liberalen, de unie-liberalen en de vrijzinnig democraten.

Bij de Socialisten was er dezelfde ontwikkeling! Aan de „droite”-kant daarvan splitste zich eerst de communisten af, later de P.S.P. En aan de andere kant ging de „gauche” tot aparte partijvorming over in DS '70. Als „Nieuw Links” in de P.v.d.A. niet de leiding had veroverd zou dat misschien ook wel een nieuwe partij hebben gesticht.

☆☆☆

Een analoog proces deed zich voor in de „rechtse” politieke wereld.

²⁾ Kuyper duidt de conservatieve partij van zijn dagen hier aan naar haar voornaamste orgaan: het **Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage**.

In de Antirevolutionaire of christelijk-historische richting kwam het tot een breuk tussen de antirevolutionaire partij (de „gauche”) en de christelijk-historische (de „droite”). Spinterpartijen van de „gauche” waren de Christen-democraten en de Chr. Sociale Partij. En van de „droite” vormden zich de S.G.P.; het G.P.V., en het N.E.V.

Ook bij de Rooms-katholieken kwam het tot een soortgelijke spanning en splitsing. Uitgesproken „droite” was de groep-Welter. Maar er was ook een tijd lang een partijtje van de „gauche”. Het kerkelijk gezag wist evenwel tot voor kort steeds weer de eenheid van het Rooms-katholieke volksdeel te herstellen.

☆☆☆

De grote vraag waarom het in de huidige politieke constellatie gaat is nu deze: Zal er een partijvorming zijn waarbij de, niet uitgevonden, maar bestaande, religieuze tegenstelling tussen „Revolutie” en „Evangelië” tot volle gelding zal komen. Of zal de partijvorming, met volledige miskenning van deze antithese, zich voltrekken op grond van het „droite”- of „gauche”-zijn der betrokkenen.

Of, om het met de weinig zeggende moderne termen te zeggen op grond van het „conservatief” of „progressief” zijn der kiezers.

Het laatste zou de volledige liquidatie betekenen van het levenswerk van Groen en Kuyper, van Colijn en Idenburg, van Schouten en Anema — om van de levenden niet te spreken!

KAMPEN

C. VEENHOF

KERKNIEUWS

Dronten. Scriba: K. Luik, Lijzijde 106, Dronten, Tel. 03210-2597.

Ermelo-Harderwijk-Putten. Adres kerkeraad: G. Blijdorp, Hofdijkstraat 13, Harderwijk. Tel. 03410-7238. Preekvoorziening: A. van Noort, Horsterweg 21, Ermelo. Tel. 03417-4311.

LANGERAK/NIJEUWPOORT School met de Bijbel

Het Bestuur vraagt, liefst met ingang van 1 september 1972 voor haar zesklassige basis-school

een hoofd

Liefst Geref. vrijg. (buiten verband).

De school is een samenwerkingsschool van Herv. Geref., Chr. Geref. en Geref. vrijg.

Een ruime woning is aanwezig. Het schoolgebouw is vrij nieuw en er worden moderne leer-middelen gebruikt.

Inl. en soll. aan G. Sikkema, Waal 7, Langerak (Z.-H.), tel. 01843-273.

Plaats uw familieberichten
in dit blad.

DANKBETUIGING

Voor de vele blijken van hartelijk medeleven, ontvangen bij het overlijden van onze lieve vrouw en onze moeder en grootmoeder

Anna van Driel-de Gram

zeggen wij U langs deze weg hartelijk dank.

Wij mochten de gemeenschap der heiligen tot onze troost ervaren.

Uit aller naam:
Roelof H. van Driel

Bilthoven, juni 1972
d'Amandelboom

EEN FLUIT VAN RIET door E. IJskes-Kooger

Ruim 60 gedichten, aanvankelijk gepubliceerd in de Kerkbode voor N.- en Z.-Holland, zijn in deze fraai verzorgde bundel opgenomen. Vele lezers hebben de schrijfster gevraagd ze in boekvorm te laten verschijnen. We zijn blij het boekje, in zijn mooie omslag van Bert Koning, te kunnen presenteren aan al degenen die fijngevoelige christelijke poëzie kunnen waarderen, omdat ze weten dat een goede gedachte in dichtvorm beter onthouden wordt dan in proza.

92 pagina's.

Prijs f 7,50

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN

Valkenburgerstraat 106,
Amsterdam. Tel. 020-236612. Postgiro 22960

Verblijdend bericht voortzetting „De Voorzeide Leer”

Het verzoek om steun tot voortzetting van de boekenreeks „De Voorzeide Leer” vond dermate weerklank, dat thans het boek **Jozua, door Ds. C. Vonk, ter perse is.** Na dit boek moeten we echter verder. Nog meer hulp is nodig!

Hoe U helpen kunt!

★ U kunt helpen door Uw bijdrage — klein of groot — over te maken op postrekening 1687126 t.n.v. N.V. Slavenburg's Bank, Barendrecht, t.g.v. Stichting Steunfonds „De Voorzeide Leer”, rek. nr. 64.42.21.593.

★ U helpt stellig óók door één of meer delen te bestellen en het bedrag direkt, dus vooruit, te betalen op genoemde postrekening. (U kunt ook beide doen!)

Namens de Stichting,
A. de Blois,
Gr. Florisstraat 44, Shiedam.

★
Maakt U
s.v.p. gebruik
van
onderstaand formulier.

Aan de Stichting Steunfonds „De Voorzeide Leer”

Penningmeester: M. J. Kind, Boterbloem 10, Barendrecht

Ondergetekende:

Adres:

Woonplaats:

deelt U mede, dat hij/zij f. heeft overgemaakt op postr. 168.71.26 van Slavenburg's Bank N.V., Barendrecht, ten gunste van de Stichting Steunfonds „De Voorzeide Leer”, rek. 64.42.21.493

hierbij bestelt de volgende boeken: ¹⁾

..... ex. Ds. C. Vonk, JOZUA	Versch. D.V.: f 29,50 1 okt. '72
..... ex. Ds. C. Vonk, RICHTEREN	f 29,50 1 febr. '73
..... ex. Ds. F. v. Deursen, DE PSALMEN (I)	f 29,50 medio '73
..... ex. Ds. F. v. Deursen, DE PSALMEN (II)	f 29,50 medio '73

¹⁾ De bestelde boeken worden bij verschijning franko toegezonden. Prijs bij bestelling na verschijning f 35,— per deel.

Handtekening:

De Here heeft tot Zich genomen onze innig geliefde man, vader en onze lieve opa, Zijn trouwe dienstknecht

Carel Hendrik Lindeboom
Pred. te Kampen

op de leeftijd van 64 jaar.

„Veilig in Jezus armen.”

Kampen,
A. Lindeboom-van der Kamp
Amsterdam,
M. Nieboer-Lindeboom
C. Nieboer
Alike, Niekie
J. Krol-Lindeboom
H. J. Krol
Carel, Gerben

Kampen, 12 juni 1972
Boelestraat 9

De begrafenis heeft heden vrijdag 16 juni om 11.30 uur plaats op de Nieuwe Algem. Begraafplaats aan de Bovenbroekseweg-(west) te Kampen.

In volle verzekerdheid van haar geloof is, heden na een lang en moeilijk lijden, in haar Heer en Heiland ontslapen, mijn voortreffelijke vrouw, onze lieve mama

Wilhelmina Jacoba van Stempvoort
Geb. 7 oktober 1930

„De HEERE is mijn licht en mijn heil, voor wie zal ik vrezen?
O, als ik niet had geloofd des HEEREN goedheid te zullen zien in het land der levende!” Ps. 27.

D. J. Dral
Martin
Dik

Arnhem, 12 juni 1972
Zijpendaalseweg 31

De rouwdienst wordt gehouden op vrijdag 16 juni om 11.00 uur in de aula van de Algemene Begraafplaats „Moscowa” te Arnhem, waarna de begrafenis zal plaatsvinden.
Vertrek van aula Rietgrachtstraat 2 om 10.30 uur.